

Grobovi tulijo

(Ob spominskem dnevu rajnih l. 1990)

Le kdaj je ta drzna in grozljiva metafora slovenskega pesnika bolj pristno bobnela kot prav v letošnjem letu? Pa zakaj prav v tej zgodovinski sezoni?

Letos namreč tudi tisti grobovi, ki so bili zločinsko izkopani, z lažmi pokriti, vse do danes zmolčani in v temo zaviti, deklariranih izobčencev izobčeni grobovi smejo zdaj brez cenzure govoriti, v šir in daljo vpiti, brez ugovora tožiti; in vsi smemo na njih javno solze točiti — in moliti.

Molk je prebit nad grobiščem poljskih vojakov, protihitlerjevskih borcev, pobitih od Stalina v Katynu; prebit je molk sredi Italije, nekje po Emiliji Romagni nad gomilami nejasno obtoženih in skrivnostno likvidiranih, enako kot nad severnoruskimi in sibirskimi gulagi; naj bo molk prebit tudi nad manj znanim grobiščem v vodovju Drave na Koroškem, kjer so zajeti ruski ubežniki, ne le t.i. kolaboracionisti, ampak tudi njihove žene in otroci samomrliško skakali s tovornjakov v deročo in globoko reko, da bi se izognili izročitvi v Stalinsove kremplje — enako kakor junaški srbski četnik v Višku pri Palmanovi, ko se je, namesto, da bi oddal orožje Angležem, rajši ustrelil s klicem Živela Jugoslavija, v zmotnem prepričanju, da ulegne biti izročeni Titu. Molk je prebit nad Kočevskim Rogom, Teharji, Krimsko jamo, dan za dnem se prebija nad neverjetno barbarskimi likvidacijami na hrvaških tleh v letih vojne in po njej.

Teško skalo molka nad grobovi je treba prebiti še marsikje v slovenskem prostoru; začenši z atentati v jeseni leta 1941 nad organizatorji protiokupatorskega četništva; treba je uvrstiti v kroniko t.i. likvidacij in grobov tisočere posameznike, civiliste, narodnjake, poštenjake, v ničemer kompromitirane, z nikakršnim kolaboracionizmom zaznamovane, ki so bili kajnovsko pobiti samo zaradi tega, ker so izpovedovali demokratično mišljenje, zastopali in zagovarjali demokratično slovenstvo, čisto tudi demokratične pravice in krščanske vrednote, pa tudi take nedolžne in niti ne osveščene žrtve, ki so bile zavestno ubite.

Vseh izobčencev izobčeni grobovi smejo torej letos tuliti družno in enakopravno z grobovi vseh padlih vojakov in izmučenih jetnikov in katerihkoli rajnih, od nasilja ali od bolezni umrlih, kjerkoli pokopanih, od kogarkoli objokovanih. Tako tudi tiste gomile, ki niso še razkrite in jih misel žalujočih še išče, neutolažljivo išče in

dalje na 2. strani ■

Predsednik Lojze Peterle s sodelavci obiskal Slovence v videmski pokrajini

Dvodnevni obisk delegacije slovenske vlade, ki jo je vodil predsednik Lojze Peterle pri Slovencih v videmski pokrajini, je bil posvečen predvsem spoznavanju tamkajšnjih različnih stvarnosti, od Kanalske doline, kjer se je v soboto, 27. oktobra, obisk začel, do Čedadada in Nadiških dolin, kjer se je naslednjega dne tudi končal. Poleg predsednika sta bila v delegaciji minister za trg in gospodarska vprašanja Bastl ter minister za turizem Paš, od sobotnega večera dalje pa se jim je pridružil minister za Slovence po svetu Dular. Glede na dejstvo, da je predsednik Peterle večkrat omenil, da namerava slovenska stranka imenovati strokovnjaka za gospodarska vprašanja, ki bo zadolžen, da ta vprašanja obravnava glede na potrebe in možnosti slovenskega življa po svetu, in glede na to, da sta bila prisotna ministra izrazito gospodarskih resorjev, je bil obisk izredno konkreten, čeprav istočasno tudi prijateljski, saj se je Peterle tokrat uradno, kot predstavnik republike Slovenije, srečal s prijatelji, ki jih že dvajset let obiskuje med poletnimi kolesarskimi turami. Prav zaradi teh obiskov (Benečijo je spoznal po zaslugi rajnega duhovnika Rina Markiča), izredno dobro pozna razmere v Benečiji in so zato razgovori bili izredno stvarni.

Tako je bilo že v Kanalski dolini, kjer se je delegacija najprej srečala s tamkajš-

njimi Slovenci in to že v Beli Peči, kasneje pa še v Ukvah, na sedežu SLORIja. Vmes so najvišje slovenske oblasti obiskale trbiško županstvo, kjer je župan Rosenwirth nagovoril prisotne tudi v slovenščini in poudaril trojezičnost tega področja, Peterle in ostali sodelavci pa so pozdravili županovo pobudo, naj bi v kratkem na Sv. Višarjah sklicali srečanje med župani obmejnih občin na obeh straneh meje, da bi ob prisotnosti deželnega predsednika Biasuttija ter predsednika Peterleta razpravljali o možnih oblikah sodelovanja in izboljšanja cestnih povezav, o ureditvi mejnih prehodov, turističnih oblikah sodelovanja, komunikacijskih zvez itd.

Podobne misli so bile izrečene tudi v Režiji in nato v Čenti, kjer so ob domačem županu bili prisotni še župani in upravitelji iz Barda in Tipane torej občin, kjer živijo Slovenci. Prav tako so se o možnostih sodelovanja razgovarjali v Špetru, kjer so se kljub neurju, ki je v soboto, 27.10., prizadelo Benečijo, zbrali skoraj vsi župani. Povsod so Peterleta in ostale člane delegacije seznanili s sedanjim stanjem, ki ni rožnato. Glavni problemi so povezani z izumiranjem vasi, s težavami gospodarstva. Vse to se odraža tudi na drugih ravneh. Zanimiv je bil obisk tovarne MIR v Režiji oz. Rozoanske kulturne hi-

dalje na 3. strani ■

Sprejem pri predsedstvu R Slovenije

Predsedstvo Republike Slovenije je v petek, 26. oktobra, priredilo v Ljubljani srečanje z zastopniki slovenskega političnega in družbenega življenja v Italiji. Prisotni so bili predstavniki Slovenske skupnosti, slovenskih komisij KPI in PSI, Sveta slovenskih organizacij, Slovenske kulturno-gospodarske zveze in slovenskih kulturnih društev v videmski pokrajini.

Predsedstvo je sodelovalo v celotni zasedbi: predsednik Milan Kučan in člani predsedstva Ivan Oman, Matjaž Kmecl, Ciril Zlobec in Dušan Plut; poleg tega so bili prisotni še podpredsednik slovenske vlade Malešič, minister za Slovence po svetu Dular, podpredsednik parlamenta Pukl, generalni konzul v Trstu Sušmelj in visoki uradniki predsedstva, tako da je imelo srečanje tudi formalno zelo velik poudarek. Šlo pa je predvsem za vsebino. Razgovori so trajali pet ur, nadaljevali pa so se nato še pri uradnem kosilu. Podobno srečanje je bilo teden prej že z zastopniki

koroških Slovencev, sledil pa bo še razgovor s porabskimi Slovenci.

Slovensko predsedstvo je želelo informirati zastopnike manjšine s sedanjimi prizadevanji slovenskih oblasti v matici ter jih opozoriti tudi na skrbi, ki jih pri tem spremljajo. Predstavniki različnih komponent slovenske manjšine pa so razgrnili široko paleto žgoče problematike, ki gre od prizadevanj za pravičen zaščitni zakon do medsebojnih odnosov v manjšini

Zastopniki Ssk (tajnik Ivo Jevnikar in predsednik Marjan Terpin) in SSO (predsednica Marija Ferletič ter Marij Maver) so jasno postavili zahtevo tudi po koncu diskriminacij, ki so veljale pod prejšnjim režimom in ki so temeljile na ideološkem, ne pa na narodnem in državniškem obravnavanju vseh pojavov slovenstva v zamejstvu. Čeprav so se slišali različni poudarki v ocenah in tudi polemični diskusijski prispevki, načelno nihče ni ugovarjal zahtevi po uravnovešenju odnosov.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 4. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledar; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Ko se zemlji zavrti, ni zmeraj tako hudo«, radijska igra (Marko Sosič); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Šport in glasba; 17.00 V studiu z vami: Sergej Verč; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 5. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Doživljati rojstvo; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenska lahka glasba; 12.00 Portreti in srečanja; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Tako ali drugače?«; 14.30 Naravoslovje malo drugače; 16.00 Pianistka Larisa Dedova; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 6. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Spreminjanje etnične strukture v Jugoslaviji; 9.30 Zalostne zgodbe o veselih Kraševcih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Vsak je svoje starosti kovač; 12.40 Škedenjski mešani zbor; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Pianistka Larisa Dedova; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Goriške gostilne; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 7. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Glej, kaj ješ; 12.40 Mešani zbor Skala iz Gropade; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Na goriškem valu; 14.00 Na goriškem valu; 16.00 Flavtist Giorgio Marcossi, klarinetist Lino Urđan in fagotist Vojko Cesar v našem studiu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Literarne podobe; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 8. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovenski esej; 9.30 Čas trobentic in čas kostanja; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Demetra, pridobljena zemlja; 12.40 Mešani zbor Kolonkovec; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 16.00 Dekliški zbor Glasbene matice iz Trsta; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Jugoslavija po letu 1945; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 9. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 To je življenje; 10.00 Poročila in pregled tisk; 12.40 Dekliški zbor Slovenski šopek iz Mačkoli; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Narodnozabavna glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »To pa si velja zapomniti!«; 14.30 Od Milj do Devina; 16.00 Antologija slovenske violinske glasbe; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 10. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Vraže in čarovnije pri nas; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Režija in Kanalska dolina; 12.40 Cerkevni mešani zbor iz Sv. Križa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 14.50 Glasbeni sprehodi v preteklost; 16.05 Dijaki klavirskega oddelka na podružnici Glasbene matice v Šklednju; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Rudi Seligo: »Jezik Pascal«, radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ nadaljevanje iz 1. strani

po besedah istega pesnika »blodi okrog, pa ne ve, kam naj poleti, kje se naj na grob spusti, da potoči nanj solzo.«

Oton Župančič je zapisal drzno metaforo, da grobovi tulijo, ko ga je pretresla prezgodnja smrt prijatelja, mladega, veliko obetajočega pesnika Josipa Murna Aleksandrova. Svojo boleost je izpovedal v ciklusu osmero pesmi. V njih žaluje in vzdihuje za umrlim in s klicajem vprašuje: »Batjuška moj, zakaj si šel od nas!«

Škoda ga je bilo, Murna, ne le Župančiču, ampak vsem Slovincem, kakor so nam v nepozabno škodo bile prezgodnje smrti Ketteja, Kosovela, Balantiča pa še prezgodnje smrti tisočerih talentov, obetajočih ustvarjalcev v umetnostih in znanostih. Škoda za tisoče mladih življenj, ki sta jih prva in druga svetovna vojna ugonobili v cvetu mladosti. Škoda za vsakogar, naj bo mlad ali star, ki ga družina ali družba pogreša.

Kot pripadnik malega naroda žalujem s pesnikom trikrat bolj, kakor če bi bil član stomilijonske množice Rusov ali šestdesetmilijonske gneče Italijanov, Francozov, Brazilcev ali milijarde Kitajcev. Po mrtvaškem pogromu zadnje mednarodne in domače državljanske vojne nam je vsem Slovincem globoko vzdihovati s pesnikom:

»Grobovi tulijo ...
... kot nenasitna žrela ...«

Imeli smo ljudi — v poljani cvet,
imeli smo jih — vrhu gore hrast,
imeli smo jih — dali smo jih vam —
kaj hočete grobovi še od nas?«

Bridko škodo čutim za talentiranega bratranca, ki je bil humanistično izšolan in komunistično ter ateistično zagrizen in ni poslušal glasu zlih slutenj, da bi se pravočasno umaknil nevarnosti, in je padel v okupatorjevo zanko in bil aretiran in potem kot talec brez sodbe ustreljen v Ljubljani leta 1942. Enako škodo čutim zanj kot za drugega še mlajšega sorodnika študenta, ki je bil v Grčaricah od partizanov

ubit kot sokolsko monarhistični četnik leta 1943. Nič manj mi ni žal za dolgo vrsto ne sorodnikov, ampak le znancev, ki so padali v prezgodnje grobove — kot partizani, kot domobranci, kot četniki, kot mobiliziranci v italijanski ali nemški vojski, kot civilisti bili pobiti od katerekoli puške. Škoda je bilo in je vsakogar, ki mora prezgodaj stopiti na zadnje razpotje.

Ce je torej škoda vsakega človeka, posebno še v slovenski družbi, se začne tu izpraševanje vesti o odgovornosti vsakogar med nami za vse, kar smo počenjali v škodo našemu narodu med zadnjo vojno in mnogi še po njej.

Grobovi nasilno padlih še posebej tulijo, tulijo v naši vesti. Zakaj? Naj narodna sprava tudi to razišče!

Stanko Žerjal

—o—

PAPEŽ OB ZAKLJUČKU
ŠKOFOVSKE SINODE

Papež Janez Pavel II. je v cerkvi sv. Petra v Rimu daroval sveto mašo ob zaključku škofovske sinode. Prebral je poslanico božjemu ljudstvu, v kateri je podčrtal, da navkljub izzivom in težavam preživlja katoliška Cerkev obdobje velikega upanja. Omenil je velike spremembe, ki so se uresničile zlasti v Evropi, opozoril na napredek v znanosti, na izboljšanje zdravstva, širjenje demokracije in vzgoje, na nove razsežnosti občil in še zlasti na stanje poklicev po vsem svetu, ki so se v zadnjih 13 letih povečali za 53 odstotkov. Velike izzive pa predstavljajo verska brezbržnost, materializem, beda in nepravilnost ter vedno večje razlike med državami kot tudi med bogatimi in revnimi socialnimi sloji. V poslanici je papež pozval duhovnike, naj se čutijo vedno misijonarji. Poudaril je veliko vrednoto duhovniškega celibata. Semenišnike je spomnil, da predstavljajo oblikovanje duhovništva popoln dar življenja. Mladino, ki jo je označil za upanje Cerkve, pa je pozval, naj pomisli na vzvišenost duhovništva.

Kljub odsotnosti protagonist
tudi v evropskem vrhu

Rimski evropski vrh se je končal z objavo sklepnih dokumentov, ki zadevajo monetarno in politično združevanje, odnose s Sovjetsko zvezo in z vzhodnoevropskimi državami, Bližnji Vzhod, konferenco za varnost in sodelovanje v Evropi, odnose z Združenimi državami in s Kanado in institucionalna vprašanja. Odobreni in objavljeni sta bili tudi izjavi, ki se tičeta talcev v Iraku in odnosov z Madžarsko, ki jo je na zasedanju podprl predvsem nemški kancler Kohl.

Italijanski ministrski predsednik Andreotti je o evropskem vrhu dejal, da je bil nad vse uspešen, pri čemer je omenil predvsem tri pglavitne probleme, se pravi politično in monetarno združevanje in odnose s Sovjetsko zvezo. Manj zadovoljna z vrhom pa je bila, kot je bilo pričako-

vati, britanska ministrska predsednica Margaret Thatcher, ki je na tiskovni konferenci dejala, da britanski parlament in britansko ljudstvo ne bosta nikoli sprejela odprave funta sterlinga in uvedbe enotne evropske valute. EKV bi lahko po njenem mnenju bil le vzporedna valuta. Medvladne konference o problemih politične in monetarne združitve, ki se bodo pričele v pozni jeseni, je še dejala Margaret Thatcher. Pravi protagonist rimskega zasedanja pa je bil — kljub odsotnosti — Mihail Gorbačov. Zahodna Evropa gleda na njegove reforme z največjo naklonjenostjo in mu je tudi pripravljena v največji meri pomagati. S sklepi je Gorbačova že seznanil v Parizu francoski predsednik Mitterrand. Sovjetski predsednik je dopotoval v Francijo po zelo uspelem obisku v Španiji.

Pod rimsko kupolo

ORE 17: IN SLOVENO

Pozna rimska jesen zlati baročne, antične stebre rimske kupole, strehe in vodnjake (tudi čeprav lepše, kot je Trevi, že več kot leto dni popravljajo). Posebej okoli Foruma je zato sprehod vedno prijeten, prav tako pa tudi v istem območju skok zdaj sem zdaj tja, od glasbenega nakupa pri Ricordiju do krajšega postanka v baročni cerkvi. Ena izmed takih je Santa Maria in Loreto. Gotovo se ne more meriti z velikimi rimskimi baročnimi cerkvami, kot recimo »del Gesù«, S. Andrea della Valle, impozantna cerkev na trgu Navona in podobnimi. Je pa zato ta cerkev kljub svoji relativni majhnosti in zadržanosti še bolj mikavna.

Stoji malo za palačo rimske pokrajine in tik veličastnega Trajanovega stebra s pogledom že dlje proti Koloseju, na drugi strani pa zopet na spomenik neznanega vojaka s trgom Venezia in istoimensko znano palačo. Kaj pa ima sicer ta cerkev posebnega? Pravzaprav je vsa strnjena pod krasno in harmonično zamišljeno kupolo, v desni ladji pa ima v steni krasne, čeprav skoraj miniaturne antične orgle, ki pa zvenijo s prozornim bleskom, prav za renesančno in baročno glasbo.

Ob zunanjem vhodu v cerkev pa na urniku nedeljskih maš preberemo, kar piše gornji naslov. Po dopoldanski italijanski maši je torej na sporedu le še ena — slovenska. In to v srcu Rima, poleg dragocenih starorimskih ostalin pa vse tja do zadnjih patriotskih spomenikov. In še posebej tik za nas nekdanj proslulo palačo Venezia, z balkona katere je pred dobrim pol stoletjem hrumele tragikomičen glas liktorškega diktatorja in teatralno napovedoval Italiji in svetu temno bodočnost... Kdo bi bil takrat mislil, da bo ta vihra mimo in da bomo prav v osrčju večnega mesta kdaj imeli slovensko bogoslužje in poslušali slovensko pesem!

Ob vsakokratnem rimskem postanku se primorski slovenski človek gotovo vsaj bežno zamisli v še nerešene svoje probleme, v tako dolgo pričakovano zakonsko ureditev, da se ob pogledu na razne palače Chigi, Montecitorio in Madama res počuti kot nekak večni hlapec Jernej...

Rimske jesenske vode se še naprej pretakajo po svojih začrtanih poteh. Rumeno rjava Tibera se lenobno vije pod monumentalnimi razsvetljenimi mostovi, iqrivi curki se poigravajo nad umetniškimi baročnimi vodnjaki, pa tudi bolj prozaične in kar prekipevajoče deževnice ne manjka...

a. b.

—o—

V soboto, 27.10., je bil v Novi Gorici kongres ZKS — stranke demokratične preneve. Za strankinega predsednika je bil potrjen dr. Ciril Ribičič. Na kongresu so med drugim odobrili novo ime stranke in novi znak. Od starega ni dejansko ostalo ničesar. Kot gostje so se kongresa udeležili tudi predstavniki Ssk iz Furlanije Julijske krajine.

Predsednik L. Peterle s sodelavci...

■ nadaljevanje iz 1. strani

še, ali špeterske dvojezične šole in vrtca, ki se sooča s perečimi problemi delovanja.

Peterle je v svojih posegih bil kljub vsemu optimist, kot so se dejansko pokazali optimistične tudi ljudje in upravitelji, s katerimi se je srečal. Župani, predsednik Gorske skupnosti iz Nadiških dolin, drugi kulturni in narodni delavci so sicer res govorili o zaskrbljivih podatkih, a so istočasno izpričali veliko življenjsko voljo in optimizem. Prav na ta veliki potencial se je navezal Peterle bodisi v soboto kakor tudi v nedeljo med razgovori z razširjenim pokrajinskim odborom SKGZ v Čedadu. Poudaril je, da bo Slovenija konkretno podprla vsak zdrav načrt, ki naj bi okrepil gospodarstvo v teh dolinah. Predlagal je razvoj obrtništva in male industrijske dejavnosti po vaseh, kakor tudi velike možnosti razvoja turizma; vse to naj bi nudilo temeljne pogoje, da bi se ljudje lahko preživljali na domačih tleh in torej ponovno obljudili zapuščene domove po beneških dolinah. Razvoj, ki ga doživljata Benečija in tudi Rezija v zadnjih desetih letih, kaže, da smo lahko optimisti, je bilo večkrat rečeno, jasno pa bo potrebno veliko delati in Slovenija je v tem smislu pripravljena podpreti najrazličnejše oblike sodelovanja, od strokovne pomoči do urejanja mednarodnih trgovinskih poslov med tukajšnjimi podjetji in slovenskimi ali jugoslovanskimi kakor tudi drugimi iz Vzhodne Evrope.

Ob raznih srečanjih je bilo tudi veliko govora o zaščitnem zakonu za slovensko narodno skupnost v Italiji. Peterle je poudaril, da se je pri najvišjih italijanskih oblasteh odločno zavzel, naj bi Maccanicov zaščitni zakon izpopolnili in popravili, da ne bi bil krivičen do Slovencev v videmski pokrajini. Prav tako je izrazil prepričanje, da bo zakon o obmejnih področjih, ki naj bi ga še letos sprejel itali-

VOLITVE V DVEH SOVJETSkih REPUBLIKAH

V sovjetski republiki Gruziji so bile te dni večstrankarske svobodne volitve, odkar je ta kavkaška dežela, ki šteje nekaj več kot 5 milijonov prebivalcev, leta 1921 izgubila neodvisnost in bila nasilno vključena v Sovjetsko zvezo. Volitve v tej republiki, ki je tudi domovina Stalina, so vzbujale veliko zanimanje po svetu, zato je bilo prisotnih veliko opazovalcev iz nekaterih evropskih držav in tudi iz Severne Amerike. Predvolilna kampanja je potekala sorazmerno mirno, značilno pa je, da so se vse stranke, tudi komunistična, že vnaprej izrekle za neodvisnost Gruzije: razlike so le v časovnih rokih in postopkih. V novem gruzijskem parlamentu je 250 poslancev.

V Turkmenski republiki so v soboto, 27.10., volili predsednika, in sicer po postopku neposrednega glasovanja vseh upravičencev. Izvoljen je bil dosedanji predsednik parlamenta Nijazov, in to z ogromno večino glasov. Novost teh volitev ni le v postopku, marveč še zlasti v tem, da ta republika doslej že po ustavi sploh ni imela predsednika.

janski parlament, omogočil razvoj področja, na katerem živimo Slovenci.

Benečija se je v nedeljo zlatila v jesenskem soncu, ljudje pa so skušali popraviti škodo, ki jo je povzročilo sobotno neurje. Zemeljski usadi in plazovi so močno ovirali dostop v številne vasi. Prav zaradi tega je tudi odpadel 17. Senjam beneške pesmi na Ljesah, ki bi se ga morali udele-

SLOVENCEM DOMA IN PO SVETU

Napočil je nujni — in morda skrajni — čas, da pogledamo svoji polpreteklosti v oči, predvsem pa da zapišemo in shranimo vse spomine in pričevanja ljudi o našem travmatičnem polpreteklem času. Čas strahu je minil, nastopil je čas za besedo.

Skupščina Republike Slovenije je na sejah zborov 18. in 19. julija 1990 sprejela Odlok o ustanovitvi, nalogah in sestavi ter številu članov Komisije Skupščine Republike Slovenije za raziskavo povojnih množičnih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih nepravilnosti.

Komisija se je zavezala, da bo opravljala naloge, za katere je bila ustanovljena, s polno mero etičnega poslušanja, strpnosti in nepristranosti ter ideološke neobremenjenosti. Njena naloga je raziskava povojnih dogodkov, vendar bo Komisija verjetno morala seči tudi v dogajanja med vojno, kolikor se bo izkazalo, da so neposredno pogojevala povojno dogajanje.

Raziskava povojnih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih nepravilnosti je nujna pot k resnični spravi na Slovenskem ter pogoj za pisanje dopolnjene zgodovine polpretekle dobe, ki bo temeljila na dejstvih in ne bo prilagojena ideološkimi gledanjem na tedanji čas.

Da bi komisija lahko dobro opravila svoje delo, prosi za pomoč Slovence v domovini in po svetu. Prosimo vas, posredujte republiški komisiji, ali pa tudi ustreznim komisijam po občinah, ki so jih ali pa jih še bodo ustanovile, vse znane podatke (kraji grobišč, število žrtev, okoliščine, v katerih so bili poboji in podobno, podatki — pričevanja o pravno dvomljivih procesih in njihovih posledicah za posameznike ali skupine ter druge nepravilnosti).

Komisija bo ugotovljena relevantna dejstva posredovala pristojnim organom, da bodo storjene krivice tudi moralno, politično, pravno in materialno popravljene.

Komisija bo delovala tako, da bo vsem pričevalcem zagotovljena osebna integriteta in varnost.

Komisija se obenem že vnaprej zahvaljuje vsakomur za dragoceno pomoč pri njenem odgovornem delu, ki je naša skupna dolžnost.

Predsednik
IGNAC POLAJNAR

žiti tudi predsednik Peterle in njegovi sodelavci. Delegacija slovenske vlade se je skorajda simbolično, povzpela tudi do Trčmuna, kjer ob cerkvi, na pokopališču, ki gleda proti Matajurju, počiva oče beneških Slovencev, veliki narodni buditelj Ivan Trinko.

SSŠ - tajništvo Gorica

Od Sindikata slovenske šole iz Gorice smo prejeli tole poročilo:

»Z letošnjim šolskim letom je prišlo v stalež na slovenskih šolah v Gorici in Trstu 32 profesorjev, kar bo v naslednjih letih nedvomno pripomoglo, da bodo imeli dijaki večjo didaktično kontinuiteto in manj zapletov v prvem mesecu pouka zaradi kompliciranih imenovanj profesorjev. Od teh je 12 Goričanov (štirje so dobili mesto v Trstu, medtem ko je prišlo iz Trsta v Gorico pet šolnikov).

SSŠ prireja v sodelovanju s pokrajinsko upravo v Gorici tečaj italijanščine za dijake prvih razredov na višjih šolah (v glavnem so jugoslovanski državljani). Tečaj bo trajal od 12. novembra do 21. decembra in od 5. februarja do 16. marca po dve uri na teden in ga bo vodila prof. Vanda Srebotnjak.

Na seji Sindikata slovenske šole — tajništvo Gorica, ki je bila 18. oktobra, so bile na dnevnem redu še druge točke. Komisija po členu 24, ki so jo sestavljali predstavniki ATA, učiteljev in profesorjev, je bila ukinjena, zato bo po sili razmer odsej zastopal na Šolskem skrbništvu vse omenjene komponente samo en predstavnik, in sicer prof. Marjan Vončina, ki je bil že več let član omenjene komisije.

Glede bodočih volitev v pokrajinski šolski svet in okraj velja spremeniti nekorištna stališča.

Trije predstavniki SSŠ iz Gorice so se na vabilo Svobodnih sindikatov v soboto, 20. oktobra, udeležili Dneva prosvetnega delavca v Novi Gorici. Kljub zahtevam po delitvi prvega razreda Trgovskega zavoda I. Cankar, ki ga obiskuje kar 32 dijakov, tako s strani ravnatelja kot tudi sindikata ni prišlo do pozitivne rešitve.

Govor je bil tudi o stolicah in sicer glede sorazmerja učnih ur. Začudenje vzbuja dejstvo, da je stolica na liceju 9 ur naravoslovnih ved (ni pismenih šolskih nalog), italijanščine na Žiga Zois pa kar 19 ur (so pismene šolske naloge); o tej zadevi se bo še razpravljalo in ukrepalo.

Tudi letos bo sindikalna večerja, na kateri se bomo poslovili od treh učiteljev, ki so z letošnjim šolskim letom v pokoju, in sicer: Mladen Uršič, Vjoleta Sereni in Alenka Vescovi; kdor se misli udeležiti večerje - srečanja, ki bo 16. novembra ob 19.30 pri »Francetu« v Sovodnjah, naj svojo prisotnost pravočasno javi odbornikom.

S TRŽAŠKEGA

POMEMBNA SLOVESNOST V MAČKOLJAH

Praznični dan za župnijsko skupnost v Mačkoljah, kjer je bila v nedeljo, 28.10., pomembna slovesnost, ki je zaključila obnovenjena dela v farni cerkvi. Med župljani je bil tržaški škof Bellomi, ki je posvetil novi daritveni oltar ter je blagoslovil pozlačeni oltar. Pozlatitev so odkrili med nedavnimi obnovitvenimi deli.

Na mestnem pokopališču pri Sveti Ani pri Trstu pa je bilo ta dan slovensko bogoslužje za vse pokojne, ki so tam pokopani. Mašo v novi pokopališki cerkvi je daroval Franc Vončina.

Občni zbor Sveta slovenskih organizacij v znamenju kontinuitete

Na tretjem občnem zboru Sveta slovenskih organizacij, ki je bil v soboto, 20. oktobra, v Finžgarjevem domu na Opčinah, je bila v prvi vrsti poudarjena potreba po enotnosti vseh Slovencev. Delegati so potrdili dosedanje delovanje sveta, saj so z 31 glasovi potrdili dosedanjo predsednico Marijo Ferletič. Na sobotnem občnem zboru so bili izvoljeni tudi odborniki in člani nadzornega odbora. Sprejet je bil tudi predlog za izvolitev petčlanske komisije, ki bo morala spremeniti nekatere točke statuta SSO in jih prilagoditi novim zahtevam.

Občni zbor Sveta slovenskih organizacij se je pričel s pesmijo. Nastopil je dekliški zbor Vesela pomlad z Opčin pod vodstvom Franca Pohajača. Po tem lepem glasbenem uvodu je predsednica Marija Ferletič podala poročilo o dosedanjem delovanju sveta. Poudarila je, da je čas, v katerem poteka ta občni zbor, zgodovinsko izredno pomemben. Zidovi se rušijo, oblikuje se nova Evropa. Od tod tudi geslo 3. občnega zbora te organizacije »V nova obzorja«. Ferletičeva je poudarila, da je bil SSO ustanovljen 16. decembra 1976. Po statutu, ki je bil odobren pred šestimi leti, temelji SSO na načelih ideološkega pluralizma, demokracije in avtonomije. Njegov poglavitni cilj je ohranitev in razvoj slovenske manjšine. SSO usklajuje dejavnosti vključenih društev in ustanov ter zagovarja njihove interese pri pristojnih oblasteh, je še povedala predsednica Sveta, obenem pa aktivno spremlja vse dogodke, ki zadevajo našo narodno skupnost.

Marija Ferletič je nato opozorila na številne pomembne pobude, ki jih je SSO uresničil v zadnjih letih, predvsem kulturna srečanja, razstave, predavanja in razne konference o narodnih in jezikovnih manjšinah. Vse to težavno delo je svet zmožni le s prostovoljnim delom svojih članov. Komaj lani je SSO dobil od deželne uprave minimalno podporo, ki pa še zdaleč ne ustreza dejanskim potrebam. V bodoče, je še poudarila Marija Ferletič, se bo moral Svet bolj posvetiti gospodarskim vprašanjem, pa tudi otrokom, mladini in starejšim.

Na vrsti so bili nato pozdravi raznih slovenskih političnih in kulturnih predstavnikov. Vsi so poudarili nujnost enotnega nastopanja Slovencev pri zagovarjanju naših narodnostnih interesov. Pri tem je treba pustiti ob strani ideološko pripadnost in strankarske interese. Svetu slovenskih organizacij so zaželeli dober in uspešen potek občnega zbora senator Stojan Spetič, predsednik SKGZ Klavdij Palčič, Branko Pahor, predstavnik slovenske komponente v socialistični stranki, generalni konzul SFRJ Jože Šušmelj, pokrajinski odbornik Ssk v Gorici Mirko Špacapan, deželni svetovalec Ssk Bojan Brezigar in deželni tajnik te stranke Ivo Jevnikar. Svoja pismena voščila pa so poslali tržaški župan, prefekt in predstavniki nove slovenske vlade.

V drugem delu občnega zbora so bili na vrsti posegi članov ter volitve pred-

sednika in novega odbora. Na dan so prišli zanimivi predlogi in smernice za delovanje novega vodstva Sveta. Nekateri so izrazili mnenje, da je prav, da se v za- mejstvu ohranita dve organizaciji (SSO in SKGZ) z različnim idejnim predznakom, čeprav morata obe najti skupno besedo, ko gre za vseslovenske interese. V tem smislu je bilo storjenih že nekaj pomembnih korakov. Govor je bil tudi o odnosih z organizacijami v matični domovini, o delovanju slovenske enotne delegacije, ki ni zadostila pričakovanjem, še enkrat pa je bila poudarjena potreba po konkretnem delovanju SSO na najrazličnejših področjih, predvsem na gospodarskem in socialnem, kjer so pomanjkljivosti najbolj opazne. Nato se je diskusija nekoliko zaostрила, saj so nekateri udeleženci zahtevali, naj se SSO izjasni glede podpore, ki jo je dobila od deželne uprave, negativno pa so ocenili tudi dejstvo, da ni prišlo do obnove odbora po treh letih, kakor veleva statut. V svoj zagovor so člani odbora povedali, da je deželna podpora zelo nizka glede na dejanske zahteve SSO, občni zbor pa ni bil sklican v predpisanem času zato, ker organizacije članice niso kazale zanimanja in pripravljenosti na to. Delegati so vsekakor potrdili delovanje Sveta slovenskih organizacij, saj so ponovno izvolili za predsednico Marijo Ferletič in precej članov prejšnjega odbora.

Izvoljeni na občnem zboru SSO

PRESEDNICA:
Marija Ferletič

ČLANI ODBORA:

Damjan Paulin
Karlo Brešan
Ernest Quinzi
Franka Zgavec
Sergij Pahor
Marij Maver
Tomaž Simčič
Marjan Jevnikar
Simon Prešeren

NADZORNI ODBOR

Marjan Kravos
Zorko Harej
Martin Kranner
Andrej Bratuž
Edi Zerjal

KOMISIJA ZA SPREMEMBO STATUTA:

Peter Močnik (koordinator)
Martin Kranner
Damjan Paulin
Marij Maver
Ernest Quinzi

RAZSTAVA V GORICI

V galeriji Kulturnega doma v Gorici razstavlja svoja dela znani goriški fotograf Giuseppe Assirelli. Razstava bo odprta do 10. novembra

V prisotnosti dr. Jožeta Pučnika so tudi slovenski socialdemokrati prejšnji teden odprli v Novi Gorici sedež svoje stranke. Ta deluje, kot znano, v okviru koalicije Demos, katerega predsednik je že omenjeni socialdemokratski politik Pučnik.

Odprtje novega sedeža nabrežinske posojilnice Dan, ki pojde v zgodovino

Predsednik Zidarič med slavnostnim govorom, ob njem deželni poslanec Brezigar in predstavnika vsedravnice in deželne zveze posojilnic

Sobota, 27. oktobra 1990, je gotovo eden tistih dni, ki pojdejo v zgodovino Nabrežine in njene bližnje ter daljne okolice. Ta dan so namreč slovesno odprli povsem prenovljeni sedež nabrežinske Kmečke in obrtne hranilnice in posojilnice. Gre za domači, slovenski združni denarni zavod, ki je poleg tega pred nedavnim obhajal tudi pomembno in častljivo obletnico nepretrganega delovanja.

V pritlični del lepe stavbe na nabrežinskem osrednjem trgu se je nabrežinski denarni zavod vselil jeseni leta 1976, potem ko je ta prostor odkupil od občinske uprave. Delovanje denarnega zavoda se je v naslednjih letih tako povečalo, da je bilo nujno misliti na razširitev sedeža, pri čemer je prišel predvsem v poštev odkup celotne stavbe, ki je bila last devinsko-nabrežinske občine. To se je tudi zgodilo, za kar se je treba po eni strani zahvaliti vztrajnemu in odločnemu prizadevanju odbora posojilnice, zlasti njenega predsednika Gvida Zidariča, po drugi strani pa razumevanju občinske uprave, zlasti takratnega župana Bojana Brezigarja. Tako je bila 27. februarja leta 1988 podpisana kupnoprodnajna pogodba, po kateri je posojilnica postala lastnik celotne stavbe na nabrežinskem trgu in je lahko začela tudi resno misliti na njeno temeljito preureditev in modernizacijo. Nabrežinski denarni zavod je pri tem našel polno razumevanje pri nadzornih organih.

Načrt preureditvenih del je bil zaupan arh. Marinu Kokorovcu in studiu Clak, gradbena dela pa je prevzelo nabrežinsko podjetje Marchesan, ki je s sodelovanjem domačih obrtnikov izvedlo dela v takorekoč rekordnem času (dela so se namreč začela v juniju lani, v tem času pa je posojilnica delovala v zasilnih prostorih v neposredni bližini).

Prenovljena stavba ima zdaj 750 kv. m. uporabljive površine. V kletnih prostorih so centralna blagajna, varnostne skrinjice in arhiv, v pritličju so operativni prostori, ravnateljstvo, tajništvo in knjigovodstvo, v prvem nadstropju pa so uradi predsedstva, sejna dvorana in še nekaj drugih uradov.

Vsi prostori so najmodernejše opremljeni, za kar je poskrbelo podjetje arh. Kirchmaira iz Bocna, ki je specializirano

za takšna dela. Posojilnica je za ta dela potrošila skupno 3 milijarde lir, kar je med drugim gotovo dobra naložba, saj so se ustvarili pogoji za njen nadaljnji razvoj. Z odprtjem okenca v Sosljanu se bo posojilnica znašla pred novimi nalogami, a bo hkrati imela nove možnosti za nadaljnji uspeh.

Pred uradnim odprtjem smo si v družbi ravnatelja Milana Vremca in geometra Marka Legiša, ki je nadzoroval potek celotnih del, bežno ogledali notranjost preurejene stavbe in moramo priznati, da smo bili prijetno presenečeni, tako da moramo celotnemu vodstvu posojilnice in njenemu osebju iskreno čestitati. Osrednji nabrežinski trg se je s preurejeno stavbo obogatil in bo z izgradnjo Kulturnega doma ter s preureditvijo drugih bližnjih javnih zgradb

postal tudi za oko eden najbolj vabljivih trgov na tržaškem Krasu. Zato lahko povsem upravičeno trdimo, da pojde dan odprtja preurejenih prostorov posojilnice v zgodovino naših krajev.

Na slovesni otvoritvi so sodelovali pevci zborov Fantje izpod Grmade in I. Gruđen ter nabrežinska godba. Nove prostore je blagoslovil nabrežinski župnik B. Breclj, slavnostni govor pa je imel predsednik upravnega odbora posojilnice Gvido Zidarič. Pozdrave in čestitke so posredovali deželni svetovalec in podžupan Bojan Brezigar ter predstavnika vsedravnice in deželne zveze posojilnic Dalle Fabbriche in Marangon. Odbor posojilnice je nato priredil v restavraciji Sarđoč v Prečniku sprejem za člane posojilnice in goste.

—o—

ČESTITAMO!

Te dni je praznoval 85-letnico rojstva naš zvesti naročnik Leopold Ažman iz Trsta. K častljivemu jubileju iskreno čestitamo in slavljencu želimo še veliko srečnih in zdravih dni.

Uprava in uredništvo

Povsem obnovljena stavba na trgu v Nabrežini, kjer je sedež Kmečke in obrtne hranilnice in posojilnice

Iz delovanja tržaške Zveze neposrednih obdelovalcev

Odbor tržaške Zveze neposrednih obdelovalcev je na seji 18. 10. obravnaval številne probleme, s katerimi se sooča kmetijstvo na Tržaškem.

Posebej se je zaustavil pri analizi položaja Cvetličarskega centra na Proseku in Zadružne mlekarne.

Odborniki so bili soglasno mnenja, da delovanje centra ni odgovarjalo več pričakovanjem tržaških cvetličarjev. Strinjali so se nadalje z Deželno ustanovo za razvoj kmetijstva, da bi proseškemu centru dali novega zagona in to ob pomoči univerze v Vidmu in Deželnega združenja cvetličarjev. Odbor Zveze neposrednih obdelovalcev zavrača v zvezi s tem vsako demagoško

prikazovanje tržaške stvarnosti. Kar obsoja, je le dejstvo, da ni bila v zadostni meri upoštevana prisotnost tržaških cvetličarjev v odboru, ki bo upravljal center in načrtoval eksperimentiranje. V zvezi s tem si bo Zveza neposrednih obdelovalcev prizadevala, da bi v novem odboru bili prisotni resnični predstavniki tržaških cvetličarjev.

Poleg tega je odbor smatral za potrebno, da bi bili posegi Centra namenjeni predvsem mladim in kmetijam, ki se s cvetličarstvom ukvarjajo poklicno, šli pa naj bi od začetne faze pridelovanja in tehnične pomoči vse do komercializacije.

dalje na 8. strani ■

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pogovor s pisateljem Borisom Pahorjem

— Gospod profesor, pred kratkim je izšel v francoščini prevod »Nekropole«. Zakaj ravno te knjige?

Clovek res ne ve, kakšna bo usoda njegove knjige. O »Nekropoli« bi rekel, da so ji številni mladi bralci dajali prednost pred drugimi mojimi deli. Ivanka Hergold jo je že pred leti omenjala, zdaj pa »Književni listi« objavljajo njeno študijo o knjigi. Mogoče je tudi ta izbira mladih eden izmed razlogov, da je Društvo slovenskih pisateljev dalo »Nekropolo« na seznam del, ki naj bi bila prevedena, srečo pa ji je prineslo, če naj tako rečem, zanimanje francoskega publicista, ki sem go spoznal na srečanju »Vilenica '86«. Vendar bi brez intenzivne skrbi našega neuradnega kulturnega atašeja Evgena Bavčarja do realizacije s težavo prišlo. No, pisateljsko društvo je medtem financiralo prevod in tako olajšalo ves potek, ki je trajal nekako štiri leta...

— A knjigi ste spremenili naslov...

Da, prvotno »Nekropolo« sem prevzel po nazivu, ki ga je Francija dala taborišču, simbolnemu pokopališču in spomeniku v kraju Struthof v Vogezih. Moja knjiga je izšla 1967. leta, potem pa sem ugotovil, da je veliko knjižnih del z naslovom nekropola, zato sem se odločil, da delo preimenujem, in dal v naslov pomen njegove vsebine. Gre namreč za povojni obisk nekdanjega taborišča, za obisk, ki je skoraj romanje. Zato novi naslov *Romar med sencami*, ki v francoščini zveni »Pèlerin parmi les ombres«.

— Kakšni so vaši prvi vtisi ob izidu?

Kar spodbudni. Na predstavitvi v Inštitutu za orientalske jezike občinstva ni bilo veliko, vendar pa je bilo zelo izbrano, tudi kulturni predstavniki pariških Slovencev so bili zraven. Zelo pomembna je bila potem pričujočnost moje knjige na knjižnem sejmu v Nancyju, kjer smo avtorji podpisovali svoja dela. To je bil vsekakor dogodek. No, zvečer sem nastopil z zgodovinarji pri okrogli mizi o prvi in drugi svetovni vojski. Tam sem imel priložnost, da precej izčrpano povem o naši preteklosti in sedanjosti.

— V Parizu ste na radiu posneli daljši intervju. Lahko povzamete bistvene misli, ki ste jih podali ob tisti priložnosti?

Slo je za zelo znano oddajo *France-Culture*, zasluga pa gre seveda v prvi vrsti Bavčarju, ki je medtem napisal tehten prikaz mojega dela za revijo *La Quinzaine Littéraire*. Na radiu nas je bilo petero, ker je voditelj oddaje poleg Bavčarja in mene povabil še dva pomembna kulturnika, ki sta bila seveda predhodno mojo knjigo prebrala. In moram reči, da smo bili sijajno uglašeni.

— Ste govorili tudi o slovenski manjšini v Italiji?

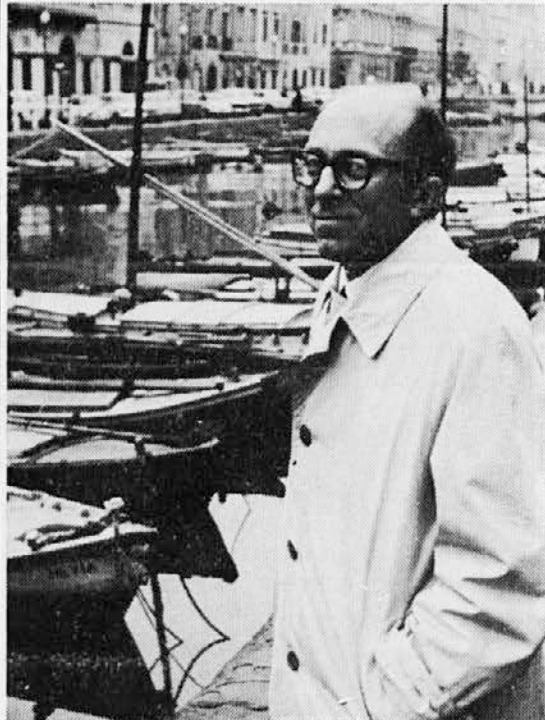
Polurni pogovor se je začel s kratkim prikazom slovenske identitete na splošno, potem je Bavčar spregovoril o slovenski kulturi, v katero je Trst vključen od Trubarja dalje. No, v glavnem je tekla beseda o Bartolu, o sedanjem tukajšnjem ustvarjanju, zanimalo pa je tudi so-govornike, kako je s prevodi naših knjig v italijanščino, in nemalo so bili začuden, ko sem povedal, da obstaja italijanski prevod moje knjige — izpod peresa Ezia Martina — že dobro desetletje, a ga ni italijanskega založnika, ki bi se zanj odločil...

— Je v načrtu še kak prevod iz Vašega bogatega opusa in ali je bila katera od Vaših knjig že prevedena?

V glavnem so doživele prevod črtice in novele, od knjig samo *Vila ob jezeru*, ki jo je nagradilo tedanje Društvo slovenskih književnikov. Prevod je izšel v Beogradu, v cirilici. No, a glede prevodov v italijanščino naših tukajšnjih del smo v zamudi vsaj za trideset let, in to po naši krivdi. Saj nimamo niti spodobne antologije ne proznih ne pesniških stvaritev v italijanskem prevodu.

— Gospod profesor, na kongresu o literaturi ob meji, ki je potekal pred nedavnim, ste predstavili Ketteja in Kosovela. Kakšen je bil pomen kongresa?

Informativen, a v dobršni meri tudi formativen, saj so obmejne književnosti v veliki večini manjšinske. Kar se mene tiče, sem zvedel za kongres naključno, a sem se potem zanj zavzel, ker je organizatorica srečanja, prof. Giovanna

Trisolini znala prisluhniti raznim sugestijam. Mislim, da smo se kot tukajšnji ustvarjalci kar dostojno predstavili gostom z Vzhoda in Zahoda. Ob Bavčarju, ki je bil, žal, pričujoč samo z govorom, posnetim na trak, sta bila referata prof. Pirjevčeve in Bajčeve še posebno učinkovita. Meni pa je šlo za to, da predvsem vključim Ketteja v tržaško ozračje, kjer mu prav gotovo pritiče ugledno mesto.

A naj v zvezi s kongresom dodam, da sem na kongresu o ogroženih jezikih v Nici avgusta spoznal avtorja študij o aramejščini, jezika, ki ga je govoril Kristus, a je še živ v Iranu, Iraku, Turčiji. Zelo rad bi bil dosegel, da bi omenjeni avtor nastopil v Trstu, a je bilo referatov že tako izjemno dosti. No, a obeta se izhajanje revije, ki bo prav revija obmejnih literatur, tako upam, da bo prišla tudi aramejščina na vrsto.

— Na letošnji Dragi ste napovedali, da revija *Zaliv*, ki ste jo dolga leta urejali, ne bo več izhajala. Čemu takšna odločitev?

Zadosten razlog, bi bil že ta, da so vprašanja narodne identitete, pluralizma, konfederacije,

dalje na 8. strani ■

Zadnji

»Naši razgledi«

V zadnji številki Naših razgledov, štirinajst-dnevnik za politična, gospodarska in kulturna vprašanja, ki izhaja v Ljubljani, je med drugim objavljen intervju z dr. Francetom Vregom, profesorjem za komunikologijo na ljubljanski Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Vreg je eden najpomembnejših strokovnjakov na področju komunikologije. Njegovo najbolj znano delo je »Družbeno komuniciranje« (1973), ki se uvršča med temeljna evropska dela v tej stroki. V razgovoru je dr. France Vreg podal nekaj bistvenih podatkov o poteku svetovnega kongresa Mednarodnega združenja za raziskovanje množičnega komuniciranja. Srečanje je bilo pred nedavnim na Bledu, udeležilo pa se ga je nad petsto strokovnjakov. Na tem kongresu je dr. Vreg imel vtis, da se njegovi kolegi utaplajo v iluzijah o popolnoma mirnem in spontanem prehodu v novo Evropo. Po njegovem mnenju pa mora na žalost do konfliktov nujno priti, ker so spremembe v nekdanjih deželah realsocializma tako protislovne in nabite s socialnimi in političnimi trenji, da bi bilo utopija upati na miren prehod v obdobje postkomunizma.

Kar zadeva novo tehnologijo v komuniciranju pa dr. Vreg meni, da imajo ta nova odkritja nedvomno veliko prednosti, saj so privedla do globalizacije in univerzalizacije informacij, skratka do večje povezanosti ljudi po svetu. Vendar pa nova informacijska povezanost družbe prihodnosti vsebuje tudi mnoge prvine tehnološko-sciencističnega razvoja, ki ne vidi prvin humanizacije in kulture.

Kar zadeva slovenska sredstva javnega obveščanja je dr. Vreg predvsem poudaril, da so se mnogi razumniki v matici že pred zadnjo vojno zavzemali za svobodo poročanja in so bili zaradi tega tudi izpostavljeni boljševiski represiji. Kljub temu pa so se pojavile alternativne revije, med katerimi lahko omenimo *Sodobnost*, *Novo revijo* 57, *Mladino*, *Naše razgledi*, *Radio Student* in nekatere druge strokovne revije.

V tej številki Naših razgledov velja omeniti tudi prispevek Štefana Kališnika, ki piše o »Kongresu etnične skupine v Evropi«. Srečanje je potekalo konec septembra v Beljaških Toplicah, udeležili pa so se ga predstavniki iz osemnajstih držav. Prisotni so dobili tudi prospekt s programom praznovanja 70-letnice koroškega plebiscita. Edini slovenski govornik, piše avtor zapisa, je bil dr. Reginald Vospersnik. Ker se zaradi boleznih ni mogel udeležiti kongresa, je njegov referat prebral dr. Janko Zerzer. Predvsem je Vospersnik opozoril na neverjeten asimilacijski proces v Avstriji, kakršnega bi težko našli kje drugje v Evropi. Še pred stotimi leti je bilo Slovencev v Avstriji okrog 100.000, torej tretjina vsega prebivalstva dežele, danes pa jih je le še 16.000. Obenem je avtor referata opozoril, da se Slovence ne bodo udeležili praznovanja 70-letnice plebiscita na Koroškem, če bo slavlje potekalo tako kot doslej. Nikjer v Evropi na takšen način ne praznujejo zmage večine nad manjšino, je napisal Vospersnik in ob koncu podčrtal, da kažejo dunajske oblasti več razumevanja za Slovence kot pa deželne oblasti.

V Naših razgledih so objavljeni še številni prispevki o aktualnih vprašanjih Slovenije in Jugoslavije, raznih kulturnih dogodkih, ekonomskih in družbenih problemih ter o umetnosti. O novi sezoni Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta piše predsednik te ustanove Jože Pirjevčec.

Mirko Munda »V imenu ljudstva«

V svinčenih časih, od katerih smo se letos poslovili, je bila naloga novinarja, da je pisal v skladu s političnimi direktivami, ki so bile praviloma skregane s pametjo in resnico. Zato marsikaj, kar se je zgodilo, od pobojev, tatvin, do preganjanja in podobnih kriminalnih dejanj, ni prišlo v časopise. Prizadeti in njihovi potomci pa niso pozabili na krivice, samo čakali so na trenutek, ko bodo smeli o tem spregovoriti. Mariborski novinar Mirko Munda je te dni izdal knjigo »V imenu ljudstva«, ki ima podnaslov »Tragične usode v Sloveniji«. V njej je objavil pogovore z ljudmi, ki jih je prejšnja oblast protipravno razlastila na podlagi dvomljivih zakonov in predpisov, nemalokrat pa tudi brez slehernih pretvez. Zadoščalo je, da si se komu zaameril ali da si bil pri oblasti zapisan kot reacionar. Munda je znal tenko prisluhniti človeškim stiskam, o katerih so na dolgo in široko govorili njegovi intervjuvanci. Usode teh ljudi so si zelo podobne, pa vendarle je vsaka nekaj posebnega, kajti vsakdo je na svoj način doživel krivico, ki mu jo je prizadela država, v imenu samo ene zveličavne resnice. Še kako velja resnica, da so nesrečni ljudje nesrečni vsak na svoj način ...

Knjiga »V imenu ljudstva« je izšla v času, ko se v Sloveniji veliko govori o privatizaciji in denacionalizaciji, največkrat se ta problematika politizira, čeprav gre za človeške usode. Pravičnejša družba, za katero si prizadevamo, temelji na pravnem redu, tržnem gospodarstvu in privatni lastnini. Krivice, storjene v preteklosti, se morajo poravnati, in sicer na način, da ne bodo spet prizadeti drugi. O teh rečeh bodo odločali politiki, ki jih je izvolilo ljudstvo na demokratičnih volitvah. Ali bodo ti ljudje znali pravično presojati, kaj jim je storiti? Za Slovence velja, da občutijo krivico samo na lastnih hrbtih. Kmalu bomo ugotovili, ali smo že dozoreli za demokracijo.

Zarko Petan

PISMA UREDNIŠTVU

SE O ŽUPNIKU NA OPCINAH

Zal nam je, da msgr. Lojze Škerl ni pristal na razgovor z nami.

Ponovno zatrjujemo, da nimamo nič proti salezijancem, nasprotno: njihovo dosedanje delo zelo spoštujemo in cenimo. Vendar ne moremo mimo dejstva, da salezijanci niso podrejeni škofu, pač pa svojemu vrhovnemu predstojniku v Rimu. Ponovno poudarjamo tudi, da je po našem mnenju treba vzeti v poštev dejstvo, da imajo salezijanci svoj dom v Marjanišču in da bi v primeru, da bi oni prevzeli župnijo Sv. Jerneja na Opčinah, župnijski prostori ostali prazni; pri tem pa se nam poraja upravičen dvom, kako bi bilo z nadaljnjo naselitvijo župnijskih prostorov. V tem je jedro problema, nje-govega ozadja.

Vemo, da g. škof ne misli na preštevanje; smo pa na tekočem, da je ta misel živa pri katerem od njegovih vplivnih sodelavcev.

Nam nenaklonjeni krogi vedo, kaj hočejo. Toda tudi prebivalci z Opčin, od Banov in Ferlugov vedo, katere so njihove pravice. Zato se bodo zanje še naprej složno zavzemali in podpirali tistega, ki jih bo znal učinkovito uresničevati.

Opčine, 25. oktobra 1990

Za enajstčlansko delegacijo z Opčin,
od Banov in Ferlugov

Vladimir Vremec, Pavel Vidau,
Andrej Štekar, Danila Ferluga
Marija Kacin

SPORNI ŽUPNIK

Med vprašanji, ki si jih tako prizadeto zastavlja v Primorskem dnevniku 24.10.1990 škofov vikar za slovenske vernike dr. Lojze Škerl, pogrešam eno: Zakaj vsaj 1300 Opencev, ki je podpisalo peticijo nasprotuje premestitvi sedanjega openskega g. župnika?

Na ostala vprašanja, ki si jih zastavlja dr. Škerl, pa bi prav gotovo v mirnem vzdušju sodelovanja odgovorili slovenski verniki openske župnije na sestanku, ki so ga škofovemu vikar-

ju za Slovence predlagali prejšnji teden, vendar ga on ni hotel sprejeti.

Ali se morda dr. Lojze Škerl boji, da bi mu tudi slovenski verniki z Opčin zastavili v zvezi s premestitvijo sedanjega g. župnika prizadeto vprašanje, ki bi ga morebiti spravilo v zagato?

Na primer: ali se je škofov vikar za Slovence res izrazil, kakor se govori, da mora sedanji g. župnik z Opčin stran, ker ne zna pravilno postopati z Italijani?

Cudna skrb škofovega vikarja, ki naj bi skrbel za blagor slovenskih vernikov, mar ne?!

Stanislava Čuk
Jelka Cvelbar

DAVEK NA NEPREMIČNINE

Vlada je te dni sprejela odločitev glede davka na nepremičnine. Davčna obremenitev za nepremičnine se bo za letošnje in prihodnje leto povečala za 25 odstotkov. Popravek v tem smislu so vključili v finančni zakon za leto 1991. Opremili so ga z novimi koeficienti katastrskih rent. Kar pa se tiče kupoprodajnih pogodb, dediščin in darilnih listin bodo novi koeficienti pričeli veljati s 1. januarjem ter bodo ostali v veljavi do 31. decembra prihodnjega leta.

Ob stoletnici rojstva Jože Lovrenčiča so v njegovi rojstni vasi Kredu pri Kobariду odkrili spominsko obeležje. Slavnostni govornik je bil republiški poslanec Tomaž Pavšič. Dva dni prej je bil na Sveti gori simpozij, ki so ga o Joži Lovrenčiču priredili primorski zgodovinarji.

V Društvu slovenskih izobražencev so zadnji ponedeljkov večer posvetili rojstvu Jugoslavije leta 1918 oziroma opredeljevanju slovenskega naroda glede državne pripadnosti. O tej aktualni temi je govoril znani zgodovinar dr. Janko Prunk.

O Zalivski krizi drugače

Poslednji dogodki v mednarodni politiki napovedujejo novo obdobje odnosov v svetu. Vsestransko bo lahko uspevala le država ali družba, ki bo spoštovala in vzpodbujala občutek za miroljubnost na lastnem ozemlju ter konkretno širila idejo o sožitju in sodelovanju med vsemi narodi na svetovni ravni. Kdor novih težej mednarodne skupnosti ne bo upošteval, se bo samodejno izključil iz vseh preostalih povezovalnih procesov.

Robert Hlede

Poglavitna skrb politike naj bi torej bila čimvečja zaščita človekovih pravic. Miroljubnost takšni politiki ne more biti tuj pojem, saj uresničevanje sožitja med ljudmi človekove pravice le še bolj osmisli. Naravnost k miroljubnosti je namreč ena izmed kategorij v sklopu človekovih pravic oziroma je izražena človekova potreba po odgovornosti do vseh drugih ljudi.

Vprašanje svetovnega miru je seveda ozko vezano na problem ekonomskih odnosov v ožjem in širšem smislu. Odgovornost do drugih v svetovnem merilu tako

ne more zaživeti v polnosti. Dokler je ta premalo prisotna v konkretnih akcijah najbogatejših držav — te še s svojimi naravnimi bogatstvi ne ravnajo spoštljivo, kaj šele s tujimi — bo mir ogrožen. Poleg omenjene malomarnosti je tovrstni egoizem zaznati tudi v kronični nepripravljenosti, da bi resnično sodelovale in pomagale revnejšim ter manj razvitim državam na način, da bi z njimi delile lastne ekonomske interese oziroma skupaj z njimi pravično razpolagale z naravnimi bogastvi, pridobljenim kapitalom in znanjem. Zatorej se ni čuditi, od kod in zakaj danes lahko naštejemo kar triindvajset (23) vojnih žarišč. Predvsem v tej luči je potrebno presojati spore v svetu. Če k njim prištejemo še številne druge dejavnike (ideološko, kulturno, zgodovinsko in versko nestrpnost), dobimo še celovitejšo podobo dejanskega stanja.

Ni potrebno biti posebno moder in ugotoviti, da gre za države — naj omenimo zgolj nekatere: državljanska vojna v Libanonu in Afganistanu, razprtije v Južni Afriki ter v Peruju, spopadi v Kambodži

in Etiopiji, spori od Mozambika preko Somalije do Liberije, zadnja iraška zasedba Kuvajta itd. — ki so večinoma že vrsto let prizorišče nesmiselnega prelivanja krvi.

Vsem je nekako skupno, da praktično niti ni več toliko pomembno, katera od sprtih strani ima bolj ali manj prav oziroma kdo se bori za pravično »stvar« — prava pravičnost je tako domena odprtosti srca, veliko manj pa raznoterih deklaracij in mednarodnih (zakonskih) predpisov — temveč spoznanje o splošni otopelosti ljudi po vsem svetu. Resda se ti dogodki v javnih občilih občasno omenjajo ter se o njih razpravlja — včasih tudi zgolj koristoljubno ali pa zaradi prizvoka izjemnega dogodka — vendar ne iz pravih nagibov. Navadno so v ospredju le »drugotni vzroki in obrobne posledice«. Prava redkost pa je slišati zaskrbljenost za usodo človeka, ljudi na teh območjih. Ekonomski interes je pomembnejši: včeraj zlato in premog, danes nafta, jutri pa morda silicij ali kaj podobnega. To so »vrednote« današnjega sveta. Doklej še?!

Če pa se vendarle poizkuša (ne)kaj narediti, vse nekako ostaja v medlih okvirih. Prepričanost številnih državnih predstavnikov, češ naj se tovrstna nasprotja rešujejo pod okriljem OZN (Organizacije zdru-

IZ DELOVANJA ZVEZE NEPOSREDNIH OBDELOVALCEV

■ nadaljevanje s 5. strani

V zvezi z Zadružno mlekarstvo je bil podčrtan pomen, ki ga ima mlekarstvo za obstoj živinoreje na Krasu. Odbor je prepričan, da je do kritičnega položaja prišlo predvsem zaradi dosedanjega slabega upravljanja mlekarne in ne zaradi težav, s katerimi se sooča ta sektor v vsedržavnem merilu. Predstavniki Zveze neposrednih obdelovalcev so smatrali za potrebno, da se krije, v kolikor bo to mogoče, finančni primanjkljaj ustanove, predvsem pa so se zavzeli, da bi bilo živinorejcem plačano mleko, ki so ga že oddali mlekarni. V zvezi s tem so nastopili že pri raznih forumih in dobili konkretna zagotovila.

V zvezi z nadaljnjim obstojem in reorganizacijo Zadružne mlekarne pa so bili mnenja, da zahteva problem podrobnejšo analizo. Odgovor, kako iz krize, bo treba vsekakor poiskati. Zveza neposrednih obdelovalcev je v zvezi s tem že navezala stike z različnimi državnimi predstavniki, dobiti bo treba le najustreznejšo rešitev.

Na srečanju je odbor Zveze neposrednih obdelovalcev začrtal nadaljnje smerice delovanja za leto 1990-91, med temi:

- organizacijo kmečkega turizma, z možnostjo ustanovitve Pokrajinskega združenja, ki naj bi delovalo v okviru vsedržavne Terranostra, in ki bi se ukvarjalo izključno s to problematiko;
- razvoj cvetličarstva, s posebnim poudarkom na skupni ponudbi na tržišču;
- ovrednotenje krajevne proizvodnje (sadja, olja ...), s posebnim poudarkom na vinu, ki naj vsekakor kupcu zagotovi izvor in kakovost.

—o—

Javni tožilec je vložil priziv na kassijsko sodišče zoper znano oprostilno razsodbo tržaškega prizivnega sodišča v zadevi prof. Sama Pahorja.

ženih narodov) — njena vloga in poslanstvo je sila pomembno — je sicer načeloma pravilna, vendar očitno ne zadostuje. Potrebno je več, saj se mir v svetu nanaša — je odvisen — na slehernega prebivalca Zemlje, med nami. Zato je dobrodošla vsakršna konkretna pobuda.

Za reševanje problemov je namreč nujno ustvarjati pogoje ali vzdušje za dialog na vseh ravneh in vzporednikih; z vsemi možnimi in sprejemljivimi sredstvi vplivati na politične voditelje, ki so vpleteni, da končno prenehajo z brezumjem.

Skrb za svetovni mir ne sme biti samo nekaj občasnega ali priložnostnega, temveč trajna vrednota — nenehni trud — svetovne razsežnosti. Doseženo sozvočje narodov Evrope ni nekaj izključnega in samo tej celini namenjenega. Ta proces naj se ne bi zaustavil na njenih tleh, potrebno ga bo razširiti na vse strani zemeljske poloble. Izrazito znamenje tega je prav nedvoumen in jasen odziv svetovne javnosti na krizo v Perzijskem zalivu. Praktično je ves svet ob tem dogodku v mučni napetosti, saj ima ta v sebi grozeč prizvok. Morebitna ne-dejavnost človeštva oziroma nekakšna predanost v usodo v tem smislu ima lahko za dobršni del sveta nepredvidljive in katastrofalne posledice.

KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA V NABREŽINI

nudi

v povsem preurejenih in posodobljenih prostorih
na nabrežinskem glavnem trgu vse bančne usluge;

**neprekinjena blagajna
kartice bancomat**

ČE HOČEŠ SVOJE ZADEVE TAKOJ IN ZADOVOLJIVO UREDITI, JAVI SE
NEMUDOMA V URADIH
NABREŽINSKE KMEČKE IN OBRTNE HRANILNICE IN POSOJILNICE
34011 Nabrežina, 97 Tel. 040/200186 - 200011

Pogovor s pisateljem B. Pahorjem

■ nadaljevanje s 6. strani

vprašanja, za katera se je *Zaliv* zavzemal, zdaj stvar konkretnega razvoja. Pomislite, da je *Odi-sej ob jamboru*, ki je zagovarjal slovensko samobitnost, slovensko suverenost, izšel 1969. leta. Je pa ne glede na to spet res, da je absurd in sramota, da smo zaradi ozkosti in ideološke avtarkije odločujočega foruma štiri desetletja brez kvalitetne pluralistične revije. Tega mora biti konec. Najti je potrebno sredstvo za urednika, uredništvo in trimesečno revijo. To je vprašanje, ki ga mora naša skupnost nadstrankarsko rešiti. Jaz se po 25. letih urejanja umikam, na vrsti so zdaj mladi.

— *Gospod Profesor, kakšni so Vaši načrti za bodočnost? Posebno nas zanima, če pripravljate kakšno novo knjigo.*

Glede načrtov imam slabe skušnje: rado gre namreč po vodi to, za kar se je človek preveč odkrito zavzel. Poleg tega me zmeraj kakšna obveznost prisili, da se izneverim pisalnemu stroju. Te dni na primer moram v Toulouse, k Okciantem, ki razpravljajo o prevajanju. Seveda,

lahko bi ne šel, a zakaj jih ne bi seznanil z našim položajem, ko pa so tako gostoljubni, da potujem na njihov račun. O novi knjigi sprašujete? A saj je snovi, ki se mi je četrto stoletje nabirala v reviji, za dve kar zajetni knjigi. Marsikaj tega, kar zdaj odkrivajo zapoznani Kolumbi, je že tam.

Z avtorjem se je pogovarjala
Helena Jovanović

—o—

SSG v Trstu

Ivan Cankar

HLAPCI

Režija Boris Kobal

v ponedeljek, 5. t.m., ob 16. uri - Abonma RED 1
v sredo, 7. t.m., ob 16. uri - Abonma RED H

V ponedeljek, 5. t.m., in v torek, 6. t.m.
Gostovanje PDG iz Nove Gorice v Kulturnem domu v Gorici

Niccolò Machiavelli

MANDRAGOLA

Režija Georgij Paro

Zelo vzpodbudno je naslednje dejstvo, in sicer, da so ljudje še vedno občutljivi za vrednoto mira. Potreba po miru ni zamrla, celo več. Videti je, da je z vso silovitostjo znova privrela na plano. Naenkrat smo se vsi začeli zavedati njegove pomembnosti do mere, da ga hočemo na vsak način ohraniti, tako v lastni domovini kot tudi v svetu. Iraška zasedba Kuvajta, nasilno zajetje tujih državljanov ter nastali problemi v zvezi s številnimi begunci je vsem odprlo oči.

V tem je iskati razlog za upravičeno zaskrbljenost in ogorčenje svetovne javnosti. Ni presenetljivo, da se je ta — vsaj njen večinski del — složno ter enotno opredelila proti politiki Sadama Huseina v smislu njegove ekonomske osamitve oziroma blokade. In vendar je to grobo kršenje nedotakljivosti meja določene države — Kuvajt je le poslednji značilni primer — opozorilo še na nekaj. Nehote se je ob njem ponovno razkrila še ena plat medalje. V imenu mednarodne solidarnosti, so še vedno nekatere države, ki skrivajo svoj pravi obraz. Ni namreč slučaj, da so se najbolj izrazito odzvale prav države, ki z omenjeno zasedbo lahko največ izgubijo, saj z njo ne morejo (za)ščititi oziroma več varovati lastnih globalnih ekonomskih

interesov. V igri je izguba možnosti kontrole nad velikim zaslužkom. Poleg tega se te države često sklicujejo na mednarodno pravo — na veliko razglašajo njegovo kršenje tudi ob zalivskem primeru — in pod tovrstno krinko želijo samozvano, vedno in povsod odigrati vlogo svetovnega žandarja.

Sedanja velika preizkušnja Bližnjega Vzhoda drugih nevarnih žarišč po svetu ni zameglila, ravno nasprotno, še bolj jih je osvetlila kot rane, zadane celotnemu človeštvu. Pot k sožitju v svetu — ki je pot miru — temelji na izgradnji novih medsebojnih odnosov med narodi. Ta spoštljivi, oziroma najvišji cilj, predvideva prispevek vsakega člana velike človeške družine in predstavlja osnovni pogoj za sodelovanje med narodi. Brez tega ni prave podlage za prenehanje vseh vojn, ni resničnih možnosti za uresničenje ideje o novi poldobi sveta, ki naj bi bila trajna zamenjava za dolga stoletja trajajoča obdobja sovražstva, nasilja, terorja, strahu in izkoriščanja. Napoved ne more biti več utvara, ker smo že veliko tega pred našimi očmi doživeli v preteklem letu oziroma se vsakodnevno udejanja na evropskih obzorjih.

Robert Hlede